

Det digitale nord-sør skillet

I følge den Internasjonale telekommunikasjons unionen er mer enn 50 prosent av befolkningen internettbrukere i Norge, i Afrika 1,4 og bare 0,1 prosent i Kongo. Presenteres statistikken på en annen måte oppdager vi at antall brukere har steget med 90 prosent i løpet av 2 år i Afrika, 8 i Norge.

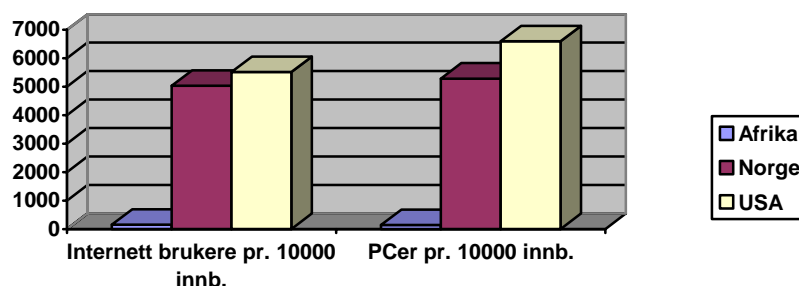
Vi har blitt vant med at utviklingen innenfor informasjonsteknologi hele tiden gir oss nye muligheter. Knappt noen nyvinninger på dette feltet overrasker oss lenger. Samtidig har det alltid vært et skille mellom de som har tilgang til ny teknologi, og de som mangler slike ressurser. Men den nye teknologien innenfor IKT er grenseovertreddende og global i sin natur, i en tid som nettopp preges av globalisering. Betyr det at også teknologien blir global og tilgjengelig i mindre teknologisk utviklede områder? De fleste er enige om at det som blir kalt det digitale skille eksisterer, men en finner gjerne to ulike innfallsvinkler til å omtale IKT og utviklingsland.

Et gode eller en byrde for fattigdomsbekjempelse

Mange som understreker det digitale skillet er opptatt av at informasjon og kommunikasjonsteknologi er nok et bidrag til skillet mellom nord og sør. Den svært ulike fordelingen av bruk og tilgang til internett forsterker skillet mellom ressursrike og ressursfattige land og mennesker. Det blir ofte pekt på at internettutviklingen er kommersiell og blomstrer opp der det er økonomisk gunstig med et marked av private middelklasse og et investeringsdyktig næringsliv, rurale økonomiske tilbakeliggende områder er ikke interessant for kommersielle utbyggere og leverandører av internettjenester. Hvis en samtidig ser internett som en ressurs innenfor økonomi, kunnskap og samfunnsinnflytelse, vil de teknologiske framskrittene bidra til et enda skjevare maktforhold mellom de som har og de som ikke har.

Andre har en mer positiv holdning til den nye teknologien. De understreker at ny teknologi er et verktøy for fattigdomsbekjempelse. IKT er også annerledes en annen teknologi. Den kjenner ingen grenser og bidrar til globalisering i seg selv. Selv om teknologien først og fremst blir brukt i industrialiserte land har aldri ny teknologi spredt seg like fort og så globalt som nå. Internett utgjør et fantastisk potensial for informasjon og kommunikasjon i utviklingsland. Målrrettet bruk av den nye teknologien gjør det mulig å ta svimlende utviklingssteg. Bruk av bl.a. internett vil ha en langt større nytteverdi og være en kilde til revolusjonerende endringer på mange felt for de mindre utviklede land. At det er en relativt ny teknologi gjør det også mulig for mindre utviklede land å bidra med både produksjon og kunnskap, slik som eksempelvis India har gjort.

Tabell 1. Det digitale skillet

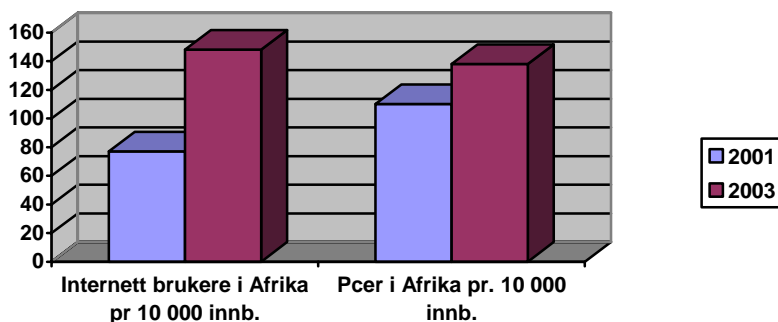

Kilde ITU

Statistikk

Det er ikke vanskelig å finne statistikk som gir belegg og illustrerer det digitale skillet mellom nord og sør. I følge statistikk fra International Telecommunication Union er det 12 millioner brukere i Afrika og 159 millioner i USA. Tar en bort Sør-Afrika er det 60 000 internett servere i Afrika, 109 500 bare på Island og 571 000 i Norge. I tillegg er polariseringen stor internt i de Afrikanske landene. Gjennomsnitts brukeren i afrikanske land hadde en inntekt 7 ganger høyere en landsgjennomsnittet (Human Development Report 1999). På den andre siden kan vi se av tallene at Afrika skal ha hatt en vekst i internett brukere på 90 prosent i løpet av to år, og at veksten er lavere en ti prosent i land som Norge, USA og Sverige i samme periode. Å telle hvor mange som er online er en høyst upresis vitenskap. Særlig på tvers av svært ulike land og metodene endres for å bli bedre. Noe av forklaringen på det kanskje litt oppsiktsvekkende tallet kan skyldes dette. Statistikken illustrerer også at tallet for å være online nærmest har nådd sitt potensial i de mest utviklede landene. I andre europeiske land, som Latvia, er antall internett brukere blitt fem doblet fra 2001 til 2003. Det blir selvfølgelig umulig å vise til lignende vekst prosent når over halvparten av befolkningen er internett brukere. Men utviklingen kan ta andre veier og skillet kan fortsette å vokse med bedre teknologi og bredere online. Veksten i servere, på ett vis datamaskiner som legger ut informasjon eller tjenester på internett, er fremdeles langt høyere i Norge enn i Afrika.

Tabell 2. IKT utvikling i Afrika

Kilde ITU

Nytteverdien av Informasjons teknologi

Tallene sier oss at det eksisterer et digitalt skille, selv om mye tyder på at aldri før har ny teknologi blitt så raskt tilgjengelig over hele kloden som nå. Men hva er de statistiske tallene egentlig er en indikasjon på. Det er ikke bare å telle som kan være vanskelig, det kan også være vanskelig å vite hva vi egentlig teller, hva som blir målt. Er det i dette tilfellet kun utbredelsen av et gode eller har vi ett tall som samtidig representerer en drivkraft for utvikling. Det kan fort føre til feilslutninger å sette likhetstrekk mellom samfunnsutvikling og materiellutvikling. TV-tetthet kan vanskelig defineres som utvikling i Sør-Amerika hvis 90% av sendetiden er viet billig produsert såpeopera. På samme måte som nettstedet viet Britney Spears eller Big-brother verken fører til utvikling av sinn eller samfunn. Kategoriseringen av internett bruk i en bås, som en ofte også ser i undersøkelser referert i aviser for å kartlegge bruk hos kjønn og ulike aldersgrupper, tyder på at en enda ikke helt vet hva internett er. På ett vis settes så forskjellig adferd som f.eks. avislesing, sosialt samvær, en dag på jobb, studier eller ett besøk på bordell i samme bås av handlinger, og i dette tilfellet som indikasjon eller drivkraft for det allerede uklare begrepet utvikling.

Mulige feilkilder ligger ikke bare i at kan telle feil, men også i at en ikke helt vet hva en teller. Den første pc-en med internett tilkobling til en skole på landsbygda i Kenya betyr noe helt annet enn den andre pc-en til en familie i Boston. Det er akkurat dette de mer optimistiske vektlegger. Informasjonsteknologien fører til en relativt mye større kommunikasjons revolusjon i utviklingsland.

Internett tilkobling fører til en nye verden for utdanningsinstitusjoner med dårlig utstyrte bibliotek, manglende lærekrefter og lite undervisningsmateriell. WHO understreker at for å stille diagnoser og fine rett medisinerer kan medisinske databaser og kontakt med ressurspersoner være av uvurderlig betydning for helsearbeid i områder som mangler kvalifisert helsepersonell og medisinsk litteratur.

På den andre siden vil mange hevde at internett vil være av marginal betydning for utviklingsland i lang tid fremover. Mer elementære behov som hygiene, helse og politisk og sosial stabilitet er mer påtrengende for den fattige befolkningens velbefinnende enn dyre teknologiske nyvinninger. For de fleste er ikke internett av stor betydning for et langt og godt liv

Hverken-eller

Det digitale skillet eksisterer, men å ta utgangspunkt i dette kan bli meningsløst og ufruktbart. Det ville dessverre vært svært overraskende om ny teknologien i motsetning til alt annet ble jevnt fordelt mellom rike og fattige, eller at et kapital- og kunnskapsavhengig produksjonsmiddel brått skulle være like tilgjengelig i sør som i nord. Det er fare for at den evindelige problemstillingen om "et gode eller onde" er misvisende og fører debatten og tankene på villspor. Teknologien, som UNDP vektlegger i sine rapporter, har hverken gode eller dårlige hensikter. Det avgjørende er den menneskelige anvendelse og strategi for bruken av teknologien. Istedenfor å ha fokus på det digitale skillet er det langt mer nyttig å se hva som er unikt for den nye teknologien på enkelt områder, og hvordan den kan være et hjelpemiddel for utvikling og menneskers livssituasjon i de mindre utviklede landene.

Tekst: Håkon Hestvik, Nord-Sør biblioteket